

Viðskiptasiðfræði

Hvernig vegum við og metum siðferðileg álitamál í viðskiptum?

Stefán Einar Stefánsson

STFÍ | 23. febrúar 2010

1.

Tvær kenningar Tveir útgangspunktar

- Hvað er réttlæti?

Þrasýmakkos:

„Ég held því fram að réttlætið sé ekki annað en það sem kemur hinum sterka vel.“

(Ríkið, 338C, Platon)

- En hvernig er hægt að komast að niðurstöðu?
- Er það yfirleitt hægt?

VIÐFANGSEFNI SIÐFRÆÐINNAR

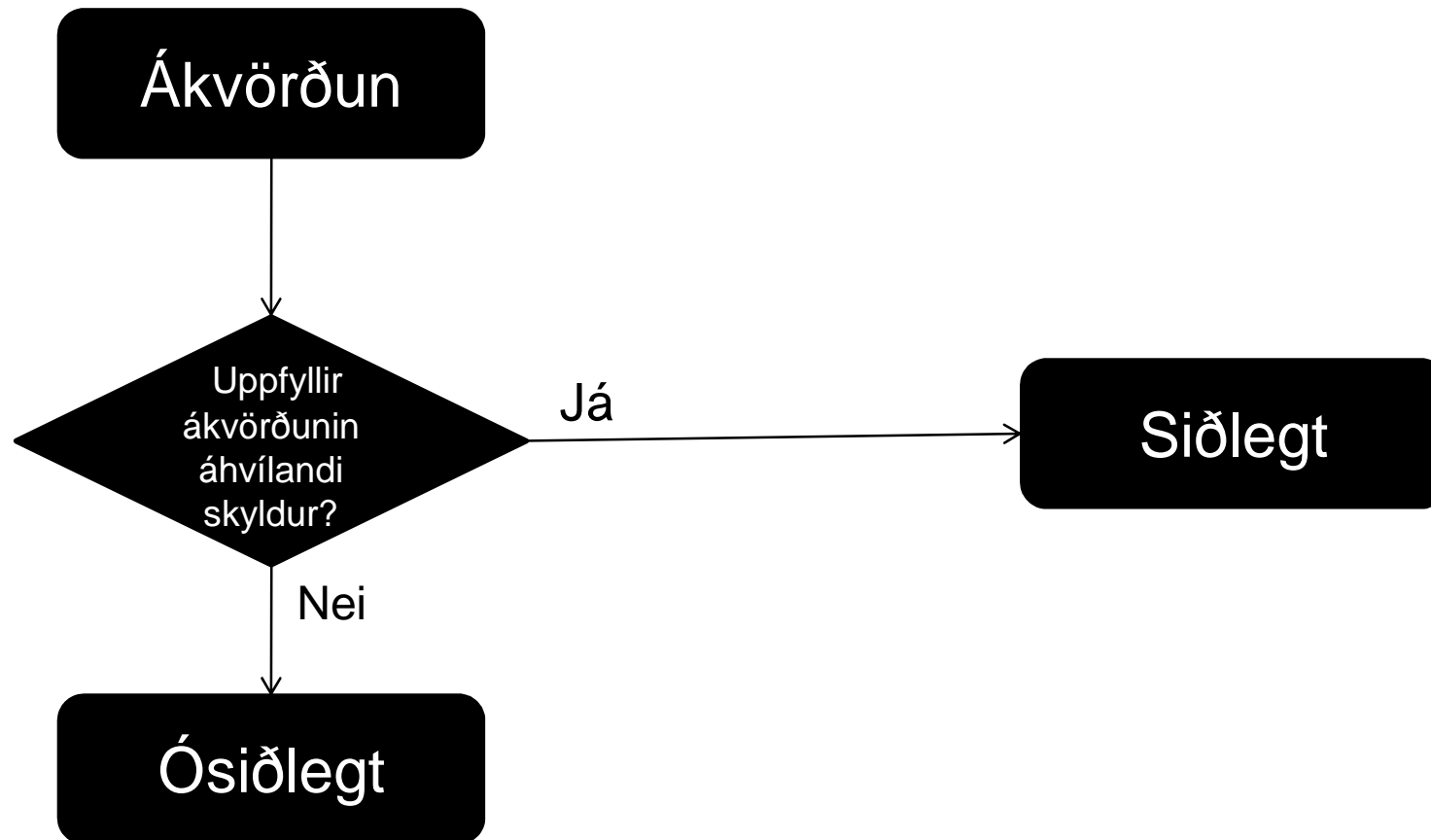
- Með orðum Páls Skúlasonar (1990):
  - Hvað eigum við að gera?
  - Hvers konar líf er þess virði að því sé lifað?
  - Hvernig getum við tekist á við spillinguna í heiminum?
- En erum við sammála um svörin við þessum spurningum?

Ólíkar nálganir heimspekihefðarinnar

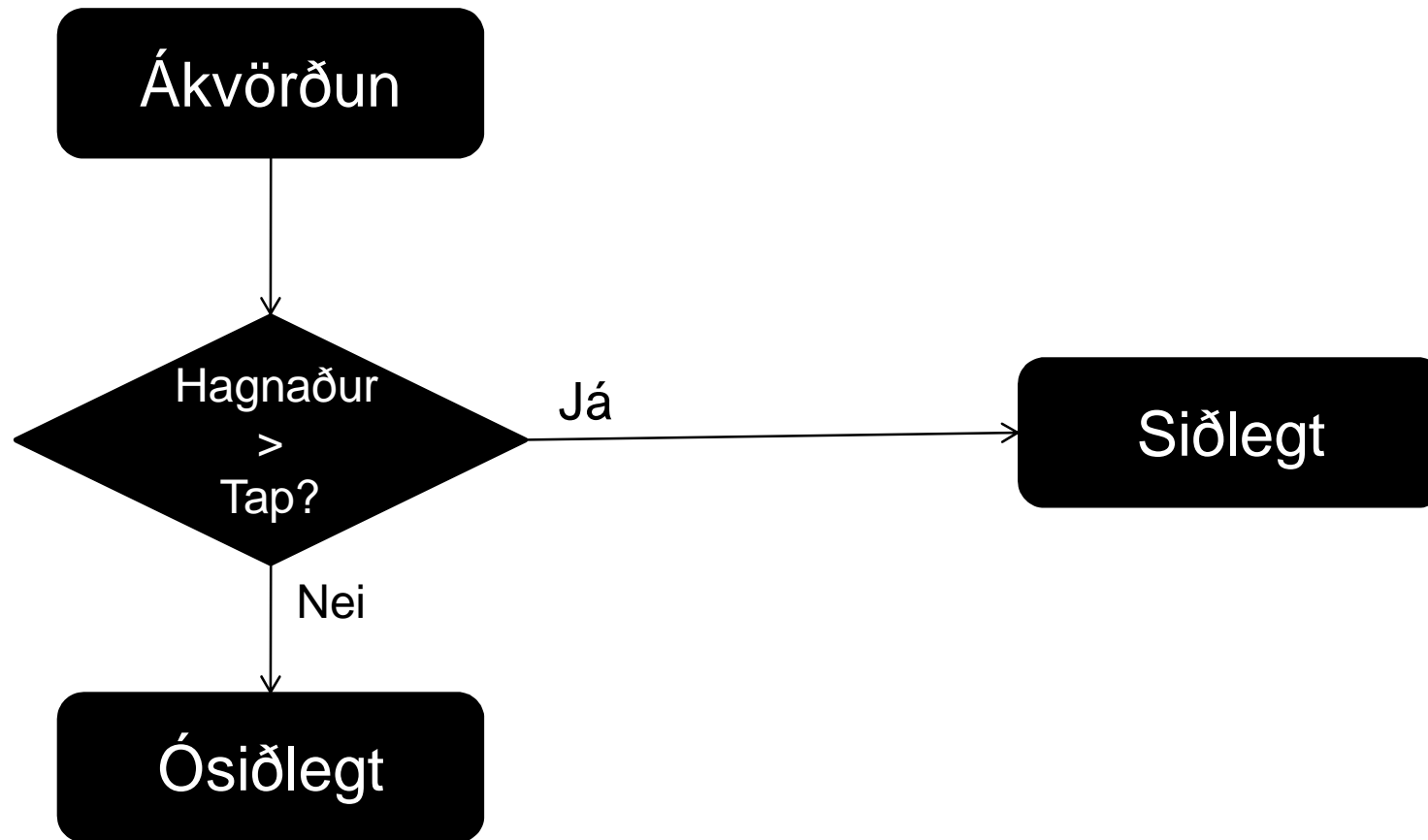
- Dyggðakenningar
- Skyldukenningar
- Leikslokakenningar
- Réttindakenningar

LÍKAN FYRIR NÚTÍMANÁLGUN SKYLDUKENNINGA

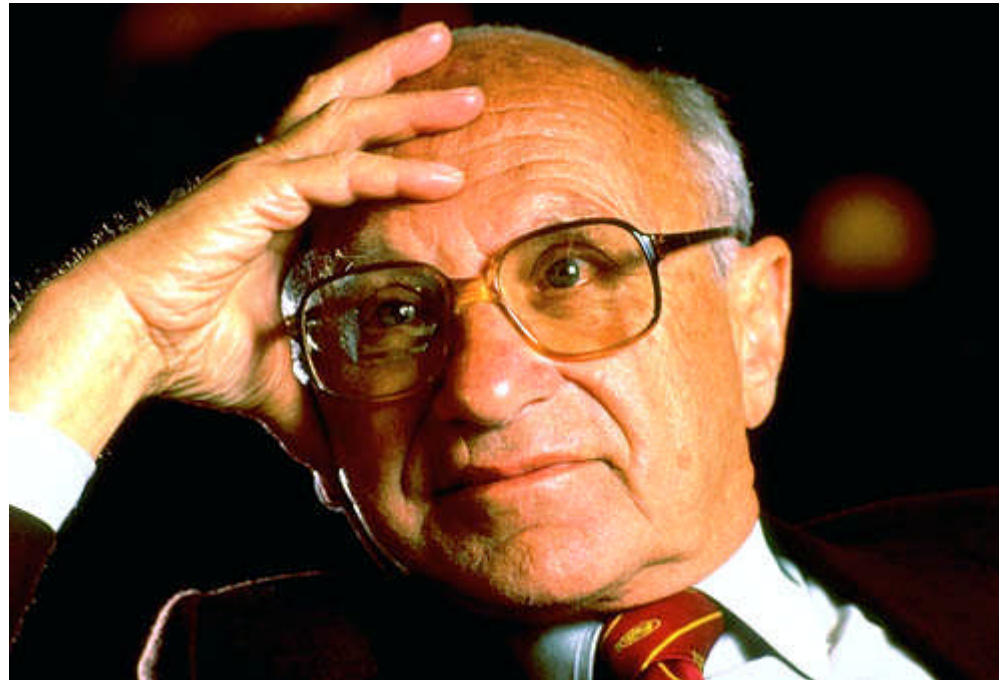
Nútímanálgun nytjahyggjunnar

Hagsmunir í viðskiptum

- Hagsmunir hverra skipta máli?
- Tvær ólíkar nálganir
  - Hluthafakenning
  - Haghafakenning
- Hvað felst í þessum kenningum?

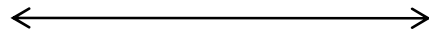
Milton Friedman

Hagsmunir

Í viðskiptum:

Seljandi

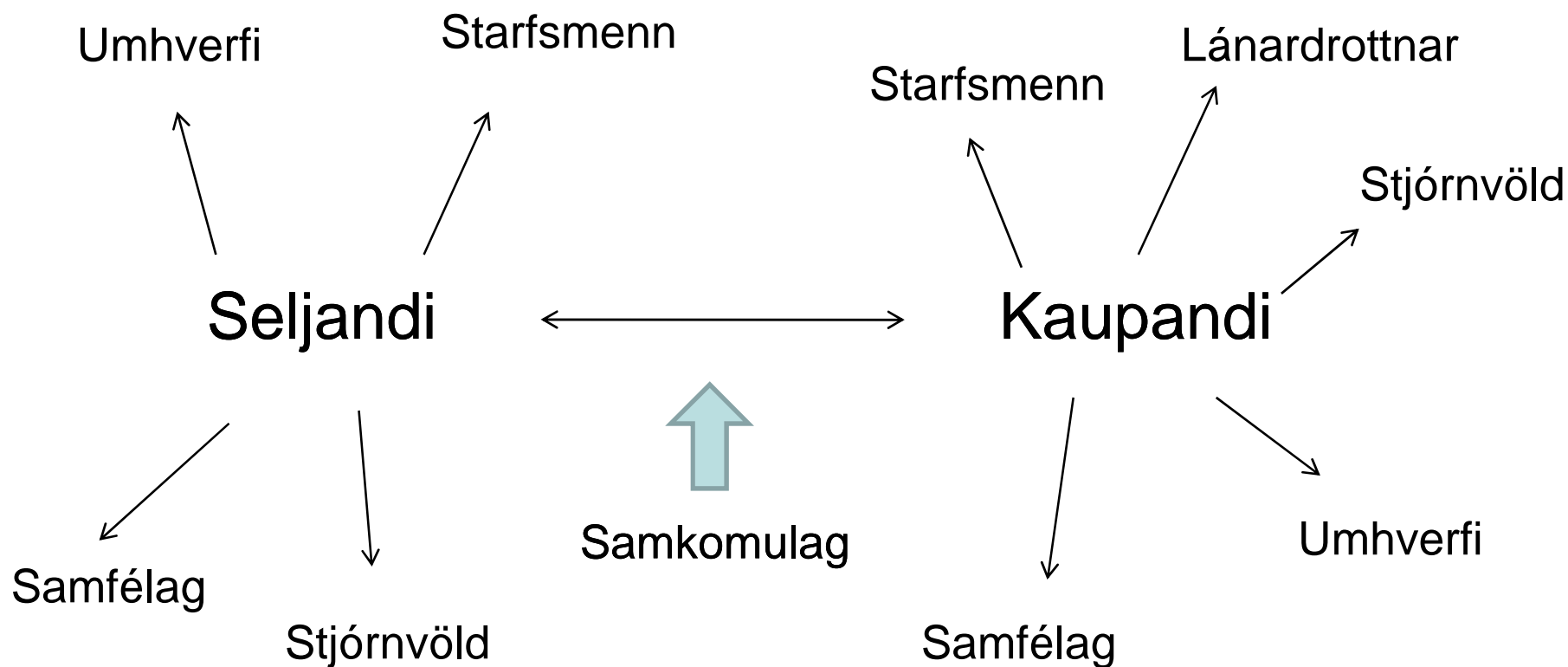

Kaupandi

Samkomulag

Hagsmunir í viðskiptum

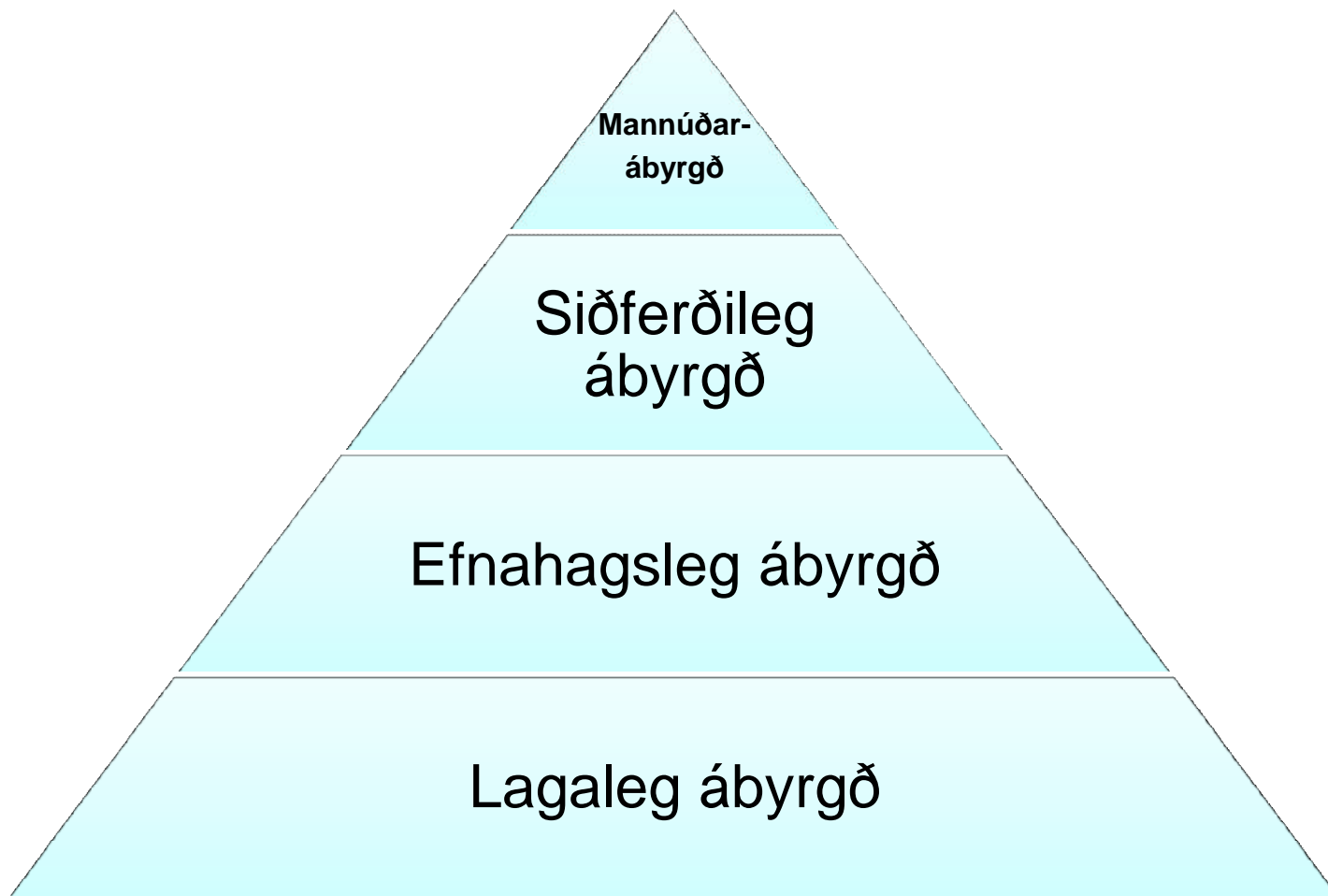
2.

Er eitthvað
siðferði í
viðskiptum?

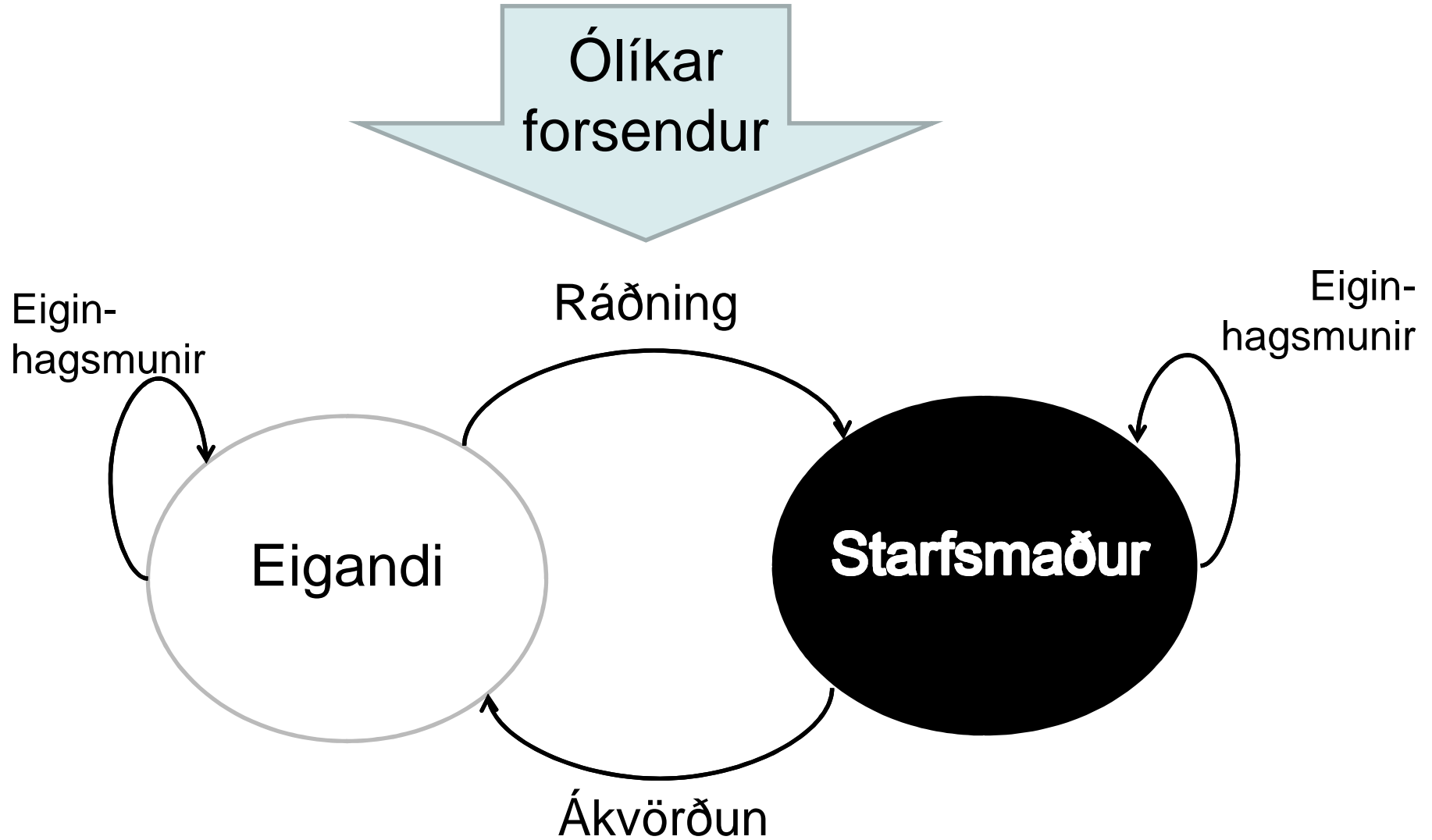

Þrír útgangspunktar SÁF

- Ekki brjóta lög
- Lágmarka neikvæð áhrif á samfélagið
- Hámarka jákvæð áhrif á samfélagið

Tilkoma umboðs

Umboðsvandi (Principal-agent problem)

- Freistnivandamál
- Hvatar eða hagsmunir stangast á
- Umboðsmenn taka ákvarðanir fyrir hönd skjólstæðinga
- Óljós mörk – t.d. sölumenn og ráðgjafar
- Tvöfalt umboð (tvöfeldni / leikið tveimur skjöldum)

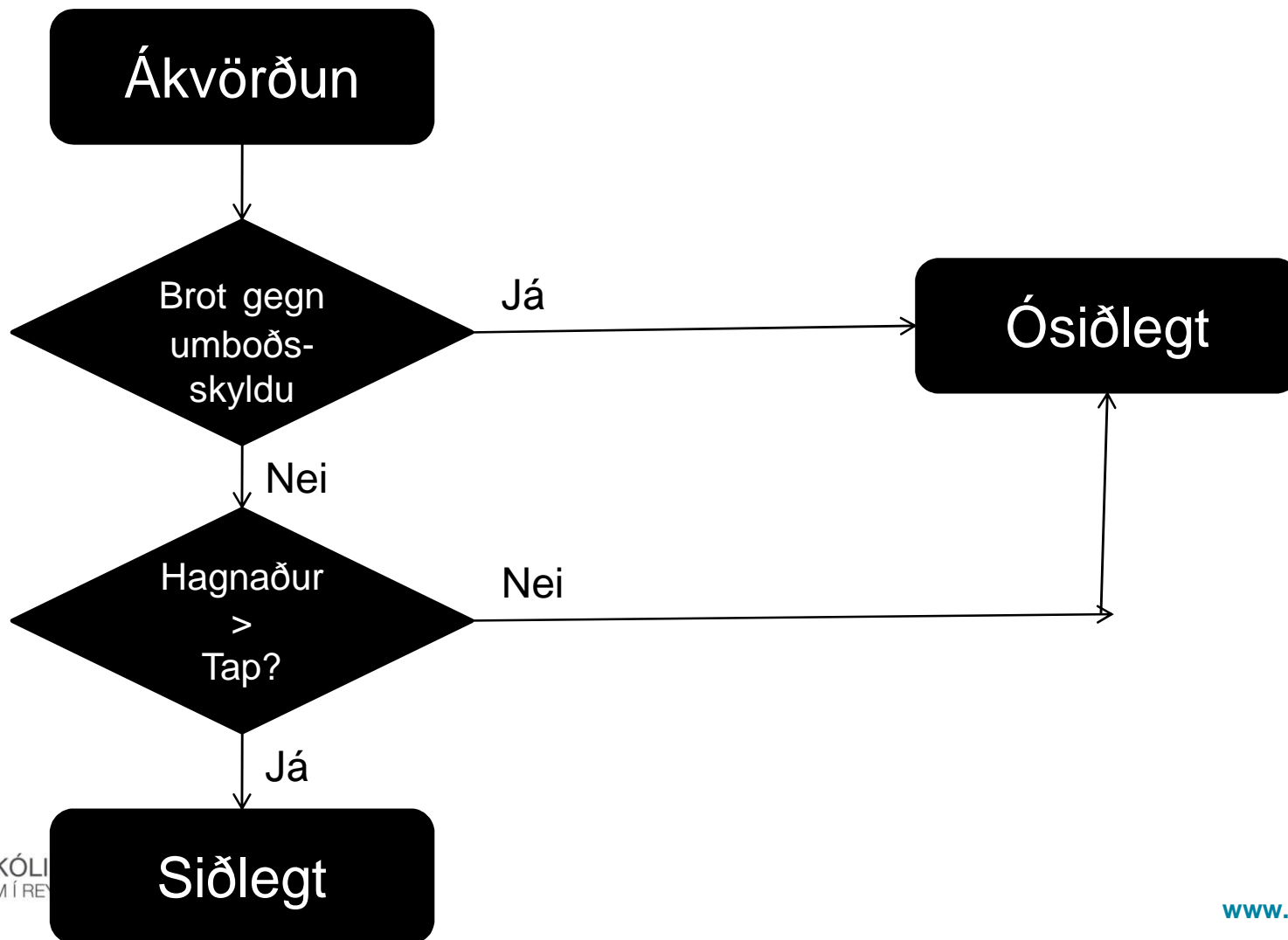
Umboðsvandi

„Hér skapast sérstök tegund freistnivandamáls sem kallast umboðsvandi (principal-agent problem.) Umboðsvandinn skapast þegar ákveðnir aðilar fara með umboð fyrir aðra, en án þess að hafa sömu hvata eða hagsmuni og þeir. Umboðsaðilarnir gætu þess vegna freistast til þess að skara eld að köku á kostnað umbjóðenda sinna.“

Frederic S. Mishkin

Fjármálatíðindi, 50. árg. fyrra hefti

Önnur tillaga að nálgun nytjahyggjunnar

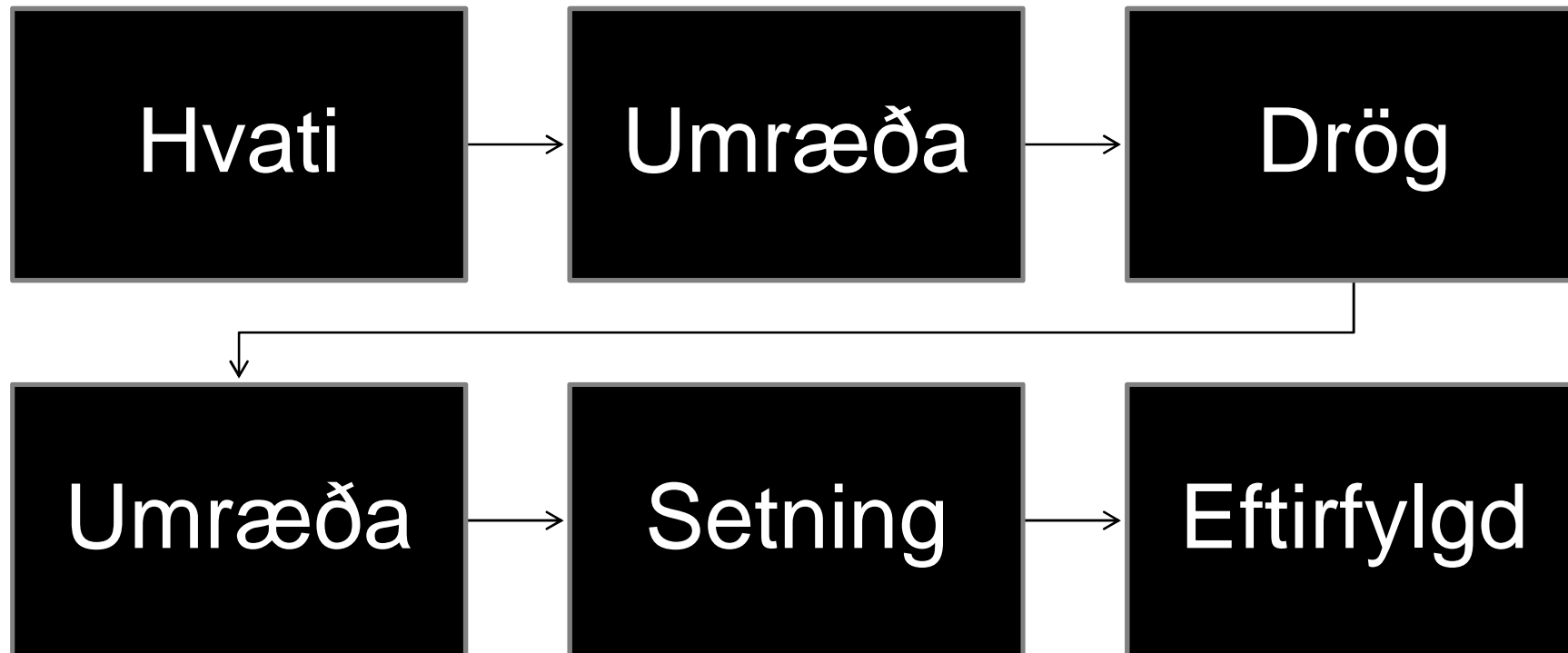

Setning siðareglna

- Ætlað að marka sameiginlegum gildum ákveðinn ramma.
- Auka á samkennd.
- Þær fela í sér menntun og aukna meðvitund um grunngildi.
- Hvatning til góðrar breytni og fagmennsku.
- Hvatning til umræðu um siðferði og ábyrgð.
- Auðvelda lausn ágreiningsmála.
- Eru til marks um fagmennsku og góðan vilja.
- Geta í ákveðnum tilvikum verið íþyngjandi.

Setning siðareglna

- Málefnaþópur?
- Stjórn?
- Almennir félagsmenn?
- Aðalfundur (óvirk aðkoma)?
- Einhverjir fleiri?

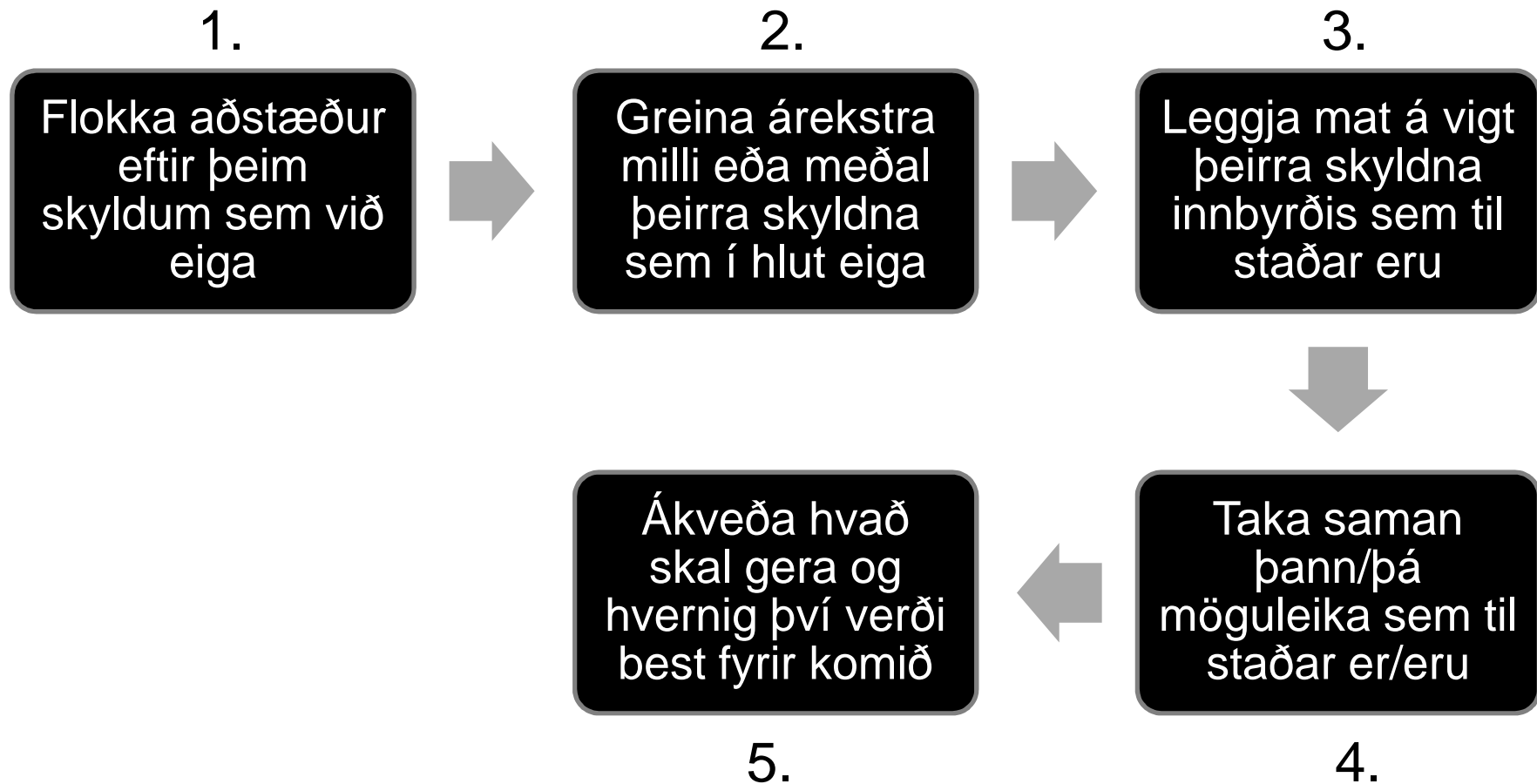

1-5

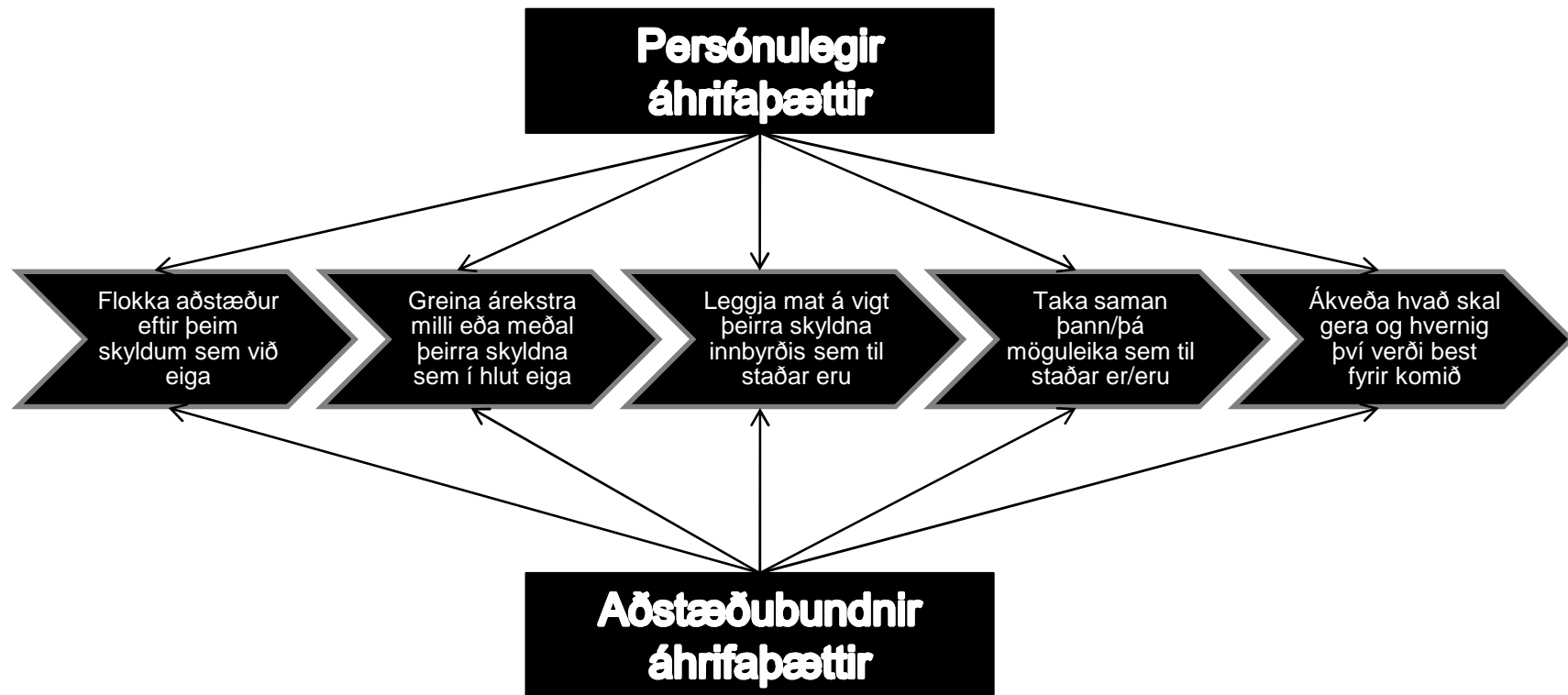
- **Réttlæti**
(tvíþætt skylda (a) neikvæð - að valda ekki óréttlæti og (b) jákvæð - að koma í veg fyrir óréttlæti í framtíðinni og leiðrétt það sem nú á sér stað.)
- **Skaðleysi**
(Skyldan sem felst í því að forðast að valda öðrum skaða.)
- **Trygglyndi**
(Skyldan sem felst í því að halda loforð.)
- **Sannsögli**
(Skyldan sem felst í því að ljúga ekki. Trygglyndi og sannsögli felast í því að standa við orð sín.)
- **Að bæta upp**
(Skyldan sem felst í því að bæta upp fyrir það sem maður hefur gert á hlut annarra.)

6-10

- **Velvild**
(Skyldan sem felst í því að gera öðrum gott, sérlega stuðla að framgangi mannkosta annarra, þekkingar þeirra og vellíðunar.)
- **Að bæta sig**
(Skyldan sem felst í því að bæta sjálfan sig.)
- **Þakklæti**
(Skyldan sem felst í því að tjá þakkir fyrir það sem gott er gert í manns eigin garð.)
- **Frelsi**
(Skyldan sem felst í því að standa vörð um og reyna að auka frelsi einstaklinga.)
- **Virðing**
(Þær skyldur sem birtast í framkomu gagnvart öðru fólki, þ.e. Virðingunni fyrir því.)

Vankantar nálgunarinnar

Umræður

